

Феномен Максіма Багдановіча

«Я ж кажу вам: добра быць коласам; але шчаслівы той,
каму дадзена быць васільком.

Бо нашто каласы, калі няма васількоў?»

Дом, у якім нарадзіўся Максім Багдановіч.

Так калісьці пі-
саў Максім Баг-
дановіч пра лёс
паэта.

Яму было дадзе-
на стаць паэтам,
прыгожым бела-
рускім васільком,
які чыстаю кра-
сою сваіх вершаў
даводзіць характ-
во беларускай
культуры і багац-
це душы бела-
рускага народа.

Kala szlachy ń czystym poli
Mahlą staić;
Kruhom krucić zawirucha,
Hulaje szumić.
Na mahile adzinoka
Kalina raćcie;
Jaje wicier abwiwaje,
Miacicelica hnie
I nawokał mahily
Śpiewaje—hudzić
Pra taho, chto ń czystym poli
Pachawany spić...

Maksím B—wicz.

Niżni-Nouhorad.

Першы апублікаваны верш Максіма Багдановіча «Над магілай»,
газета «Наша Ніва» (№ 1) 1 студзеня 1909 года.

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Сёння Максіму Кніжніку, як ён сябе называў, 130 гадоў. Пра тое, чым адметны асоба і плён Максіма Багдановіча, чаму яго творы актуальныя і сёння, разважае доктар філалагічных навук, прафесар кафедры тэорыі літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Вячаслаў РАГОЙША; пэст, намеснік дырэктара выдавецтва «Мастацкая літаратура» — галоўны рэдактар часопіса «Польмя» **Віктар ШНІП**; намеснік генеральнага дырэктара — дырэктар па навуковай рабоце, сацыякультурнай і выдавецкай дзейнасці Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі **Алесь СУША**; літаратуразнаўца, кандыдат філалагічных навук, дацэнт, складальнік і навуковы рэдактар энцыклапедыі «Максім Багдановіч» (2011) **Мікола ТРУС** і рэжысёр-аніматоар, аўтар мультфільма «Максім Багдановіч» **Алена ПЯТКЕВІЧ**.

— *Чаму мы можам павучыцца ў Максіма Багдановіча?*

Вячаслаў Рагойша: Найперш — патрыятызму. Сапраўднаму, дзейснаму, а не галаслоўнаму. Мала казаць пра любоў да Беларусі — трэба ведаць, шанавачы, узбагачаць яе мову, культуру, гісторыю. Як гэта рабіў Багдановіч. Нібы тая пчала, наш мотыляр збіраў у беларускія сенты мёд з многіх кветак, у тым ліку — з кветак чужых палёў», выпрацоўваў для Беларусі «шпарт на інтэлігентнасць», як казаў Іван Франко. Пакутуючы з вясманнаціпаі гадоў ад невылічаных тады смуротаў, Багдановіч страх смерці пераадолеў думкай пра неўміручасць роднай Беларусі, духоўнаму адраджэнню якой прысвяціў усё сваё жыццё.

Віктар Шніп: У свай час, калі мне было дванаццаці гадоў, у школе на ўроку беларускай літаратуры я пачуў, што за дзесяць кіламетраў ад нашых Пугачоў нарадзіўся Янка Купала. Тое, што Купала загінуў у 1942 годзе, я не пачуў, і таму ў тое ж лета пайшоў у Вязынку да Купалы, каб ён павучыў мяне пісаць добрыя вершы. Схадзіў у Вязынку, але да Купалы ў хату пабаяўся зайсці.

І калі б на ўроку беларускай літаратуры я даведаўся, што за пятнаццаць кіламетраў ад Пугачоў у Ракуцёўшчыне жыў Максім Багдановіч, я, відаць, таксама пайшоў бы, што гэта было даўней-даўно. Я панёс бы свае вершы Максіму Багдановічу, каб ён падвучыў мяне пісаць творы пра каханне.

Мікола Трус: Варта павучыцца мэтанакіраванасці, цэльнай самаададанасці беларускай справе. Была ў яго і дэталёва прадуманая праграма нацыянальнага будаўніцтва, і яе пастагнае выкананне. Многае пэст свядома, самаахвярна ўзваліў на свае ўласныя плечы. Як пісаў бацька Максіма Багдановіча, «слабогрудый, хилый, поднял этот тяжелый, кропотливый, крохоборческий труд и нес его терпеливо, упорно, для всех окружающих незаметно». Ужо для сучаснікаў, калег па яры малады беларус, які жыве на Волзе, быў прыкладам не толькі феноменальнага авалодаддзя беларускай мовай удалечыні ад яе жывого гучання. Максім Багдановіч заўважна вылучаўся сярод пісьменнікаў паслядоўнай арыентацыі сваёй творчасці на найлепшыя ўзоры сусветнага пісьменства, уважлівым і патрабавальным стаўленнем да друкаванага слова, ступеню росту нацыянальнага пісьменства. За ім — аўтарытэт староняга крытыка, арбітра, чалавека з бездакорным мастацкім густам. Шырока вядомыя паэтычныя радкі — «*Нашто ж на зямлі // Сваркі і звадкі, боль і горыч, // Калі ўсе мы разам ляжым // Да зор?*» — гэта не толькі запавед, які мы прывыклі ўспрымаць, але і яго ўласнае жыццёвае правіла.

Алена Пяткевіч: Навучыцца не можам. Можам любіць і захапляцца ягонай творчасцю. Багдановіч выдатна кантактаваў з Сусветам. Пэст — прарозівец, судатворац... Асаблівы Божы дар. Адметная ўласцівасць ягонага дару — голас душы, умернае ўлавіць і перадаць словамі незвычайныя імгненні чалавечага жыцця.

Алесь Суша: Максім Багдановіч — адзін з першых і найлепшых інтэлектуалаў у асэнсаванні беларускай куль-

туры. Яго работы, найперш «Беларускае адраджэнне», а таксама іншыя — гэта вытокі беларускай культуралогіі. Багдановіч здзейсніў адну з першых спроб беларускай літаратурнай крытыкі: па-беларуску і знутры беларускай літаратуры. Для параўнання Яўхім Карскі — таксама беларус па нараджэнні, але ён тое робіць не зусім знутры — гэта такі антрапалагічны і этнаграфічны нарыс з пазіцыі высокай расійскай культуры, што воль у нас ёсць такая дробная народнасць, і давайце паглядзім, чым беларусы вылучаюцца. Багдановіч, мусіць, самы пачасавы, самы актуальны беларускі пісьменнік. У нейкім сэнсе яго творы абганялі рэальні беларускай літаратуры. Прыклад Багдановіча натхняе на асэнсаванне спадчыны многіх іншых твораў, незаслужана забытых альбо недастаткова даследаваных.

— *Які твор Максіма Багдановіча вам найбольш блізкі і чаму?*

Вячаслаў Рагойша: Сёлетна, у Год народнага адзінства, часта згадваюцца словы з верша «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...»: «*Нашто ж на зямлі // Сваркі і звадкі, боль і горыч, // Калі ўсе мы разам ляжым // Да зор?*»

Алесь Суша: Вершы, пакладзеныя на музыку. Мне пашанцавала, бо маці мая працавала ў сферы культуры і я быў далучаны да культурнага жыцця. Нават на час перайменавання вуліцы Максіма Горкага ў вуліцу Максіма Багдановіча ўжо добра ведаў, хто гэта такі. Плюс у той час шмат якія творы яго былі пакладзены на музыку, іх спявалі, яны сталі народнымі хітамі. І я сам, будучы дзіцем, у розных кампаніях спяваў гэтыя песні.

Віктар Шніп: Вершамі Максіма Багдановіча я пачаў зачытвацца толькі пасля дваццаці гадоў. У мой школьны час творчасць Багдановіча ці не вывучалася, ці я ўрок прапусціў. Не памятаю. Але калі мной быў прачытаны «Вянок», я адразу палюбіў Багдановіча. Кожны ягоны верш стаў для мяне цэлым сусветам, у якім штораз я адкрываў для сябе нешта новае. І самае галоўнае — чытаючы Багдановіча, хочацца самому пісаць. З усіх твораў паэта мне найбольш падабаецца санет «Паміж пясчой Гіпеіскай зямлі...», у якім ёсць радкі:

*Хоць зернейкі
засохшымі былі,
Усё ж такі жыццёва
ix сіпа
Збудзілася і буйна
ўскаласіпа
Парой вясенняй збожжа
на раллі.*

У гэтых, здавалася б, простых радках — уся праўда жыцця. Усё жывое ў неспрыяльных для яго час замірае, але не памірае, і якое толькі адыходзіць халоднае, змяняе, ажывае і квітне. Гэты верш заўсёды дае надзею на лепшае, на добрае.

Мікола Трус: Вось ужо амаль тры дзесяцігоддзі,

як жыццё і творчасць Максіма Багдановіча знаходзяцца для мяне ў пастаянным фокусе даследчыцкай увагі — музейнай, архіўнай, літаратуразнаўчай. Не магу сказаць, што з гэтай прычыны адчуванне непаўторнага смаку паэтычнага слова ў нечым страцілася. З задавальненнем перагортваю старонкі з добра знаёмымі тэкстамі, увесь час адкрываю для сябе нешта новае. Многія мерапрыемствы ў наш час актыўна пераносцяцца ў сеткавую прастору. Гэта было ўлічана пры правядзенні ў 2016 годзе міжнароднай культурнай акцыі «Максім Багдановіч на мовах народаў свету», звязанай з перакладам верлібра «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...» Аўтарам ідэі і мадэратарам выступіў ваш кагорны слуга. Асноўную медыйную падтрымку ўзяў на сябе Выдавецкі дом «Звязда». У выніку Багдановіч утвор загнуаў на мовах усіх кантынентаў, а ўдзел узялі перакладчыкі вельзнай статуснай амплітуды: ад школьнікаў і студэнтаў да міністраў і паслоў замежных краін.

СССР — пра першыя пераклады на рускую мову вершаў Максіма Багдановіча «Возера» і «Сэрца ные, сэрца кроіцца ад болю...», што належало вядомаму ў свой час гісторыку літаратуры, перакладчыку з крытыку Чашыхіну-Вятрынскаму. У Дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва БССР — пра ліст Багдановіча ў «Нашу Ніву» з просьбай выпісаць газету на два летнія месяцы 1909 года і дасылаць яе на адрас: Ялта, Аутка, дача «Шалаш». У рукапісным адзеле Цэнтральнай навуковай бібліятэкі АН УССР у Кіеве — пра рукапіс вядомага артыкула «Краса і сила (Опыт исследования стиха Т. Г. Шевченко)», з якога рабіўся друкарскі набор для маскоўскага часопіса «Украинская жизнь».

Галоўнае, што тады адшукалаў у Музеі музычнай культуры імя М. І. Глінкі ў Маскве, — матэрыялы, звязаныя з публікацыяй у часопісе «Музыка» ў 1915 годзе артыкула І. Глебава (псеўданім Барыса Асаф'ева) «О романтичности сущности творчества Мусоргского, попутно вообще о романтизме,

дазволілі мне напісаць артыкул «Яркі дэбют Багдановіча-музыказнаўца», пакуль што (без пахвальбы) найбольш грунтоўнае і аб'ектыўнае даследаванне на гэтую тэму.

Віктар Шніп: У нашым выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшаў зборнік вершаў Максіма Багдановіча ў серыі «Народная бібліятэка». Кожны том серыі складаюць самыя чытачы — з дапамогай бібліятэкарскіх спецыялістаў, якія творы яны лічаць вартымі ўключэння ў зборнік выбранага таго ці іншага класіка. Найбольш галасоў набралі такія вядомыя творы Багдановіча, як «Зорка Венера ўзшыла над зямлёю» і «Слуцкія ткачыхі». Але атрымаўся і вялікі раздзел перакладаў — Максім ставіў за мэту давесці, што на беларускай мове можа прыгожа загучаць любая паэтычная форма. У ягоным пераказе дасканала чуецца сусветная паэзія ад Авідыя да Поля Верлена, і сучаснаму чытачу гэта таксама вельмі цікава. У асобным раздзеле сабраная мастацкая проза... Нешматлікі творчасць Мусоргскаго, попутно вообще о романтизме,

Пасля адкрыцця помніка Максіму Багдановічу 9 снежня 1981 года. Янка Саламевіч, Генадзь Шупенька, Іван Шамякін, Таццяна Кабрэжыцкая, Вячаслаў Рагойша.

Алена Пяткевіч: Зборнік паэзіі Максіма Багдановіча «Вянок» — гэта сузіранне дабырыні чалавечага сэрца. Ён абуджае жаданне глыбока, пранікнёва любіць.

— *Якія адкрыцці наконце асобы і творчасці Максіма Багдановіча вам удалося зрабіць?*

Вячаслаў Рагойша: Распачалася мая работа яшчэ ў 60-х гадах мінулага стагоддзя, калі і доступ да самых сховішчаў быў абмежаваны, і апісанні іх былі няпоўныя ці зусім адсутныя, а сучасная алічбоўка дакументаў і ў сьне не сіла... Асобныя свае знаходкі я апісваў у перыёдыцы. З часам з тых публікацый складалася кніжка «Вяршыні. З невядомага і забытага пра Янку Купалу, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча», якая выйшла ў выдавецтве «Універсітэцкае» ў 1991 годзе. У кніжку ўвайшоў адшуканае мною ў тагачасных архівах. У Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва

всё — в преліах полемічскага адвета эпігону «перыважнічства» і Максіма Багдановіча «Об интересном мнении г. Глебова». Максім смела ўступіў у спрэчку з самім Асаф'евым, тады ўжо прызнаным музыказнаўцам, кампазітарам, у будучым — акадэмікам, народным артыстам СССР, даказваў (і даказаў!), што Мадэст Мусаргскі ў музыцы — не романтик, а рэаліст. І хоць Асаф'еў спачатку пагардліва, нават абразліва паставіўся да свайго апанента ў лістах да рэдактара «Музыкі» Дзержановскага («эпигон «перыважнічства», «письмо его, откровенно говоря, глупое» і г. д.), паэзія вымушана быў карэнным чынам перагледзець сваю ранейшую ацэнку Мусаргскага. Больш за тое, тая спрэчка, відавочна, падказала яму вызначэнне музыкі як інтанавага сэнсу, а інтанацыя — як выцвяленне думкі ў музыцы, стрыванне яго тэорыі інтанацыі. Адшуканыя ж музейныя матэрыялы

ным, магчыма, найлепшым у сваёй эпосе праізакам мог бы быць Багдановіч.

Мікола Трус: У часы Вялікай Айчыннай вайны страчаны архіваў. А гэта асноўны корпус рукапісных збораў, эпісталайнай спадчыны. Сёння кожная «драбніца» не можа не радаваць. За апошнія гады я выявіў шэраг невядомых прыжыццёвых публікацый Максіма Багдановіча, зробленых у Аўстра-Венгрыі, Расійскай імперыі, ЗША. Даруйце даследчыцкую эпіфарыю, але з гэтымі адшуканымі фактамі, за кожным з якіх шмат асобных сюжетных ліній, як пабагацела беларуска літаратурная прысутнасць у размаітым культурным ландшафце планеты!

Алена Пяткевіч: Якога я адкрыла для сябе Багдановіча?.. Ён жыве з самага маленькага ўзросту ў катастрофах. Памёр рана. Але яго талент унікальны. Гэта паэтычны рэнесанс. Ён узвышае і натхняе нашчадкаў.

Багдановіча

Варвара, Мікалай, Ганна і Рафаіл Какуевы.

Алесь Суша: Па-першае, мы з калегамі знайшлі адносна нядаўна адзін з новых аўтографу п'сьменніка ў нашых фондах. Думаю, што ў нейкай ступені я внаваты таксама ў пераасэнсаванні Максіма Багдановіча як пачынальніка беларускай культуралогіі. Багдановіч нядаўна быў асэнсаваны і як аўтар, стваральнік аднаго з першых беларускіх буквароў, альбо, як іх тады называлі, лемантарыкаў. Захаваліся ўспаміны брата Максіма Паўла Багдановіча пра тое, што яшчэ жывучы ў Яраслаўлі, прыблізна каля 1911 года, Максім Багдановіч зацікавіўся стварэннем буквара. Працаваў над ім вельмі актыўна. Зрабіў ужо кніжачку, якая суправаджалася ілюстрацыямі з адмысловым дызайнам літар-букві. Для афармлення Багдановіч прыцягнуў братаў Рафаіла і Какуевых, і яны зрабілі калярковыя малюнкі. На той час беларускіх калярковых буквароў яшчэ не было, гэта магла б быць шыкоўная навацыя. Другі раз пазт звярнуў да гэтай тэмы ўжо ў час Першай сусветнай вайны, працуючы ў Мінску разам з Аркадзем Смолічам і Зосьяй Верас, якія шмат увагі аддавалі беларускай адукацыі і «дзіцячым» пытанням. У нарысе «Беларускі бежанскі прытулак» і яшчэ некалькіх Багдановіч кажа пра ролю беларускамоўнай адукацыі і важнасць адкрыцця беларускіх школ. Ён наведваў прытулак для дзетак бежанцаў у Ратамцы пад Мінскам, які працаваў па-беларуску. Але ў Расійскай імперыі аж да канца яе існавання беларускія школы так і не дазволілі. Максім Багдановіч вельмі шмат зрабіў для таго, каб яны ўзніклі. У 1915—1916 г. ён актыўна працаваў над стварэннем чытанні разам са Смолічам і Зосьяй Верас. Пра аркушы з беларускага «Лемантара» згадваў бацька п'сьменніка, які знайшоў іх, калі прыехаў вырашаць пытанні адносна пахавання. Адам Ягоравіч піша, што сын жыві гэтай ідэяй, да якой не вельмі былі падрыхтаваны складам свайго характара. Бацька недацкану важнасць задуму свайго сына. Дакументы Максіма, якія перадаў Адам Багдановіч, захоўваліся ў Інбелкульты ў 1920—1930-я гады ў складзе, здаецца, чытанні п'сьменніка. Была і папка «Матэрыялы да беларускага «Лемантара», якая знікла

з іншымі. Праўда, у 1927 годзе выйшаў «Лемантар для дарослых», аўтарам якога былі пазначаны Сцяпан Некрашэвіч, Мікалай Байкоў і Максім Багдановіч. Хоць на той час ужо дзэсяць гадоў прайшло са смерці Максіма, верагодна, што складальнікі часткова маглі выкарыстаць яго матэрыялы.

— У чым загадка Максіма Багдановіча?

Вячаслаў Рагойша: Асоба і творчасць Максіма Багдановіча часам «правакуюць» пошукі і адкрыцці іншай, не багдановічаўскай, тэматыкі. Так, дзкуючы яму нам з Тацыянай Кабржыцкай пашчасціла ўпершыню разгадаць «легенду Сяргея Палуяна», сустрэцца з яго родзінцамі, у тым ліку з трыма роднымі сёстрамі.

Віктар Шніп: У свай час загадка стварылі з так званых інтымнага дзёнініка Максіма Багдановіча, ягоных запісаў пра адносіны з жанчынай. Дасоль многія сцвярджаюць, што тыя запісы нельга было абнародаваць. Але творчыя людзі не могуць не быць публічнымі. Для чытачоў усё цікава з іх жыцця. У Багдановіча няма нічога заганага, што траба было б хаваць ад людзей. А тым больш што ён увесь у сваіх творах. І тут хутчэй не загадка Максіма Багдановіча, а феномен Максіма Багдановіча. І ў чым ён? А ў тым, што, пражывішы дваццаць пяць гадоў, пазт напісаў столькі класічных вершаў, колькі не напісалі многія пазты, пражывішы па 80, а то і больш гадоў.

Мікола Трус: Думаецца, прычына трывалай цікавасці да загадкі тоіца ў яе неразгаданасці. Міхась Стральцоў, хоць і назваў сваё эсэ «Загадка Багдановіча», адказаў таксама не агучыў. Перад нам спосаб беларызацыі жыцця і творчасці пазта, лагічны ў кантэксце працэсу міфалагізацыі: Максім Багдановіч — пазт-легенда.

У сучаснай беларускай гуманітарыстыцы «загадкаваць» яшчэ не ступілі месца, напрыклад, «кодаваць» як больш навуковаму падыходу. Але абнаўленчы тэндэнцыі відавочныя. Менавіта яны і закляніваю працаваць на «прывабнасць» Багдановіча для розных пакаленняў, асабліва — для моладзі.

Алена Пяткевіч: Загадка Багдановіча — глыбока мудрасць любячага чалавека, які сумее па сваім шчаслівым дзяцінстве, па маці,

вобраз якой зліўся з яго Радзімай. Дарэчы, мой мультфільм пра Багдановіча называецца «Я тайну ў глыбіні душы хаваю».

Алесь Суша: Творчасць Багдановіча не мае межаў у храналагічным дыяпазоне. Яго творы нярэдка цытуюць у даследаваннях старажытнага беларускага п'сьменства тысячгадовай даўнясці. Гэтакаса яны абсалютна прыдатныя для рэалій XXI стагоддзя. У Беларусі перыяд, калі працаваў Максім, быў перыядам паўстання нацыі, фарміравання нацыянальных каштоўнасцяў. Для большасці еўрапейскіх народаў гэта быў ужо пройдзены этап, ім не траба было адстойваць права «народам тэаца». І пры гэтым пачатак XX стагоддзя — гэта час мадэрнізму, пошукаў новага ў літаратурнай творчасці. Багдановіч рабіў тое ж, што ўсё беларуска дзэячы, тыя ж Колас з Купалам, але пры гэтым у адваведнасці з найноўшымі паевамі свайго часу. У гэтым сэнсе ён абсалютна незвычайны.

— Што яшчэ можна было б зрабіць дзеля ўшанавання яго памяці?

Вячаслаў Рагойша: На ўкраінскай мове, дзкуючы тэму Раману Лубкіўскаму, у 2002 годзе ў Львове любоўна выдана грунтоўная кніга «Стратим-лебідь» — па сутнасці, поўны збор твораў Максіма Багдановіча. На жаль, да гэтага часу падобнага, поўнага збору твораў Багдановіча на рускай мове не існуе. Рускі чытач, за выключэннем перададзена выбранных вершаў аўтара «Вянка», не ведае яго прозы, навуковых артыкулаў, публіцыстыкі, эпісталаў. Варта было б у адным з маскоўскіх выдавецтваў — магчыма, за сродкі Саюзнай дзяржавы — арганізаваць такое выданне (відаць, у двух тамах)... Дзеля ўшанавання Багдановіча многае зроблена ў Мінску: адкрыты музей пазта, устаноўлены яму помнік, адной з вуліц прысвоена яго імя... Калісьці я выказаў пранову надаць Нацыянальнаму акадэмічнаму Вялікаму тэатру оперы і балета Беларусі імя Максіма Багдановіча і пераназваць яго імям плошчу Парыжскай Камуны, што каля тэатра. Гэта было б правільна ва ўсіх адносінах... А што да звычайна надаваць тэатрам оперы і балета імёны выдатных нацыянальных п'сьменнікаў, то гэта дзюня і даволі пашыраная традыцыя. Так, імя Пушкіна тэатры носяць (або насілі) у Ніжнім Ноўгарадзе і Кішыневе, Чарныўскага — у Саратаве, Шаўчэнка — у Кіеве, Франко — у Львове, Абая — у Алматы, Ахундава — у Баку, Наваі — у Ташкенце, Махтумкулі — у Ашхабадзе, Айні — у Душанбе, Мусы Джаліла — у Казані...

Віктар Шніп: Для большага ўшанавання Максіма Багдановіча сёння ўжо амаль нічога і не прыдумаеш. Ён стаіць побач з Купалам і Коласам. І ніхто ўжо іх тройку не парушыць. Яна вечная, як Беларусь. Мацуючы Бела-

русь, мы будзем мацаваць памяць пра Багдановіча.

Мікола Трус: Сёння ў Беларусі пра годнае ўшанаванне памяці і папулярнасцю творчасці пазта дбаюць дзяржаўныя літаратурныя музеі — у Мінску, Гродне і Ракуцёўшчыне (Маладзечанскі раён). У свай час агучвалася ідэя стварэння падобнай памяці ў вёсцы Вяззе Асіповіцкага раёна. Варта было б вярнуць гэты раён да вяртання населеным пункце некалькіх месцаў 1895 года правяла Марыя Апанасаўна з трыма маленькімі сынамі. Новы музей тэматычна б не дубліраваў ужо існуючыя, змог бы прынесці свежую плынь у культурнае жыццё рэгіёна.

Алена Пяткевіч: Там, дзе стала хата Багдановіча ў Мінску, прыбраць «наш зручны быт» (тэнісную пляцоўку і смеццевыя бакі), пасадзіць бэз, шмат бэз з Батанічнага саду, каб вока, убачыўшы яго, наўнаўлялася слязімай радасці...

Алесь Суша: «Інтымны дзёнік» Максіма Багдановіча выклікаў дэбаты ў колах культурнай інтэлігенцыі, ці аддаваць яго публічнасці. З аднаго боку, ёсць пэўная мажа. З другога, у навуковы даследаваннях мусіць аналізавацца і выходзіць на паверхню усё. Спробы нешта прываць прыводзяць да павелічэння інтэрэсу менавіта да гэтай часткі, і яна нярэдка пачынае дамінаваць па-над тым, што больш каштоўнае. Відомыя творцы ва ўсім свеце цяпер пераасэнсваюцца і выступаюць у новых ролях, які дазваляюць асучасніць іх і прыцягнуць большую цікавасць да іх асобы і творчасці. Мне падаецца, тое ж датычыцца і Максіма Багдановіча. Згадаць «Інтымны дзёнік» можа фігураваць і ў культурных, і ў тэатральных ініцыятывах. Могуць выкарыстоўвацца іншыя, можа, менш папулярныя блокі творчасці пазта. Праз гэта мы не згубім Максіма. Уручце, ён адзін з найвышэйшых у маральным і патрыятычным сэнсе прыкладаў нашай культуры. А перш за ўсё быў проста чалавек, які меў свой лёс.

Былі ў постбіяграфіі Багдановіча і складаныя перыяды, калі пра яго забываліся і рэдка згадвалі. Аднак сёння яму шанцае. Ёсць музеі, помнік, вуліцы ў розных гарадах. Ёсць персанальная энцыклапедыя Максіма Багдановіча. Яго, на мой погляд, не стае яшчэ ў сучаснай інтэрнэце. Прасторы. Не хапае пазта і ў нефармальных колах. Хай бы ствараліся ролікі ў «Цік-Току», коміксы, дзе Багдановіч увасобіўся б у ролі героя. Пакуль гэта ёсць у абмежаванай, невялікай колькасці. Няхай было б такіх ініцыятыў больш. Іначай пазт усё больш будзе нагадваць бронзавы помнік, аддальца і ператварацца ў міфічную асобу. А Максім Багдановіч можа стаць героем нашага часу.

Падрыхтавалі Алена ДРАПКО, Арына КАРПОВІЧ, Людміла РУБЛЕЎСКАЯ.